

Aan de **ONDERKANT** ligt de lat altijd hoger

Verhalen uit de buik
van de samenleving
Marijke Decuyper
& Guy Malfait

Geld

“Iedereen heeft internet en pc”.

Bijdrage door Ilse Mariën:

De uitspraak dat iedereen de dag van vandaag een computer met internetverbinding heeft is een fabel. Cijfer uit de meest recente barometer van de informatiemaatschappij (2016) van de FOD Economie, geven aan dat 12,6% van de Belgen nog nooit het internet gebruikte. Voor mobiel internet liggen de cijfers nog een heel pak hoger. Bijna 40% van de Belgen heeft geen abonnement voor mobiel internet. Digitale uitsluiting, of het ervaren van moeilijkheden en mechanismen van uitsluiting door de digitalisering van onze leefwereld, omvat echter meer dan louter een gebrek aan toegang. Ook een gebrek aan gebruik, vaardigheden, een negatieve attitude, een gebrek aan opportuniteiten in gebruik en vorming of het niet beschikken over ondersteuningsnetwerken, leidt tot mechanismen van digitale uitsluiting.

In het doctoraatsonderzoek van Dr. Ilse Mariën werden 13 indicatoren geïdentificeerd die een bepalende invloed hebben op digitale uit- of insluiting. Vijf van deze indicatoren zijn gelinkt aan het sociale veld, omdat digitale uitsluiting intrinsiek is verweven met sociale uitsluiting en vice versa. De overblijvende acht indicatoren zijn ingebed in het digitale veld.

Figuur 1 - 13 indicatoren van digitale ongelijkheden

5 indicatoren uit het sociale veld
Tewerkstelling / inkomen
Opleiding
Maatschappelijke participatie
Agency
Welzijn en welbevinden
8 indicatoren uit het digitale veld
Toegang
Attitude
Digitale vaardigheden
Communicatie- en soft skills
Autonomie
Mediarijkdom van de omgeving
Ondersteuningsnetwerken

Of iemand al dan niet digitaal is in- of uitgesloten, wordt bepaald door de manier waarop deze 13 indicatoren zich tot elkaar verhouden. Op basis van de 13 indicatoren en van de resultaten van verschillende onderzoeken met kwetsbare groepen, zoals mensen in armoede of NEETs (jongeren niet in onderwijs, tewerkstelling of training), werden acht mediaprofielen ontwikkeld (Mariën & Baelden, 2015).

Figuur 2 – Acht mediaprofielen

Deze acht mediaprofielen geven aan dat digitale uitsluiting een reële problematiek is voor heel wat mensen in armoede. De meerderheid van mensen die in armoede leven worden geconfronteerd met een structureel tekort aan financiële middelen, ervaren een gebrek aan kennis en vaardigheden, krijgen te weinig positieve stimulansen of worden onvoldoende

ondersteund bij hun gebruik van digitale tools omdat ze ingebed zitten in homogene gesloten netwerken van andere mensen in armoede met dezelfde problemen. Mechanismen van sociale en digitale uitsluiting doorkruisen en versterken elkaar immers op verschillende fronten. De digitalisering van dagdagelijkse routines leidt op die manier tot een verdere verzwakking van de participatiegraad van deze groepen in alle mogelijke levensdomeinen. En duwt hen nog sterker en sneller naar een leven aan de rand van de maatschappij.

Tegelijkertijd is nuancering nodig. De acht profielen geven immers ook aan dat dit rechtstreeks verband tussen sociale en digitale uitsluiting niet voor alle mensen in armoede van toepassing is. Uit onderzoek in Brussel (Schurmans & Mariën, 2013) en Gent (Mariën, 2012, 2015) is telkens gebleken dat ongeveer 1/3^e van de bevraagde mensen in armoede wel de nodige vaardigheden hadden, ondersteuning kregen van of gaven aan anderen, een zeer divers gebruik vertoonden, maar een structureel gebrek hadden aan toegang tot een kwaliteitsvolle computer en/of internet.

De logische conclusie blijft echter dat fysieke toegang tot kwaliteitsvolle digitale media een structureel problematisch gegeven is voor mensen in armoede omwille van de hoge kostprijs van digitale tools en (mobiel) internet. Een blijvende aanbeveling voor beleidsmakers is dan ook de uitwerking van een reëel en up-to-date sociaal tarief voor telecom dat bij de juiste rechthebbenden terecht komt en een garantie biedt op kwaliteitsvolle en duurzame toegang tot ICT en internet.

Literatuur:

FOD Economie (2016) Barometer van de informatiemaatschappij. Brussel: Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie.

Mariën, I. (2016). De dichotomie van de digitale kloof doorprikt: Een onderzoek naar de oorzaken van digitale uitsluiting en naar strategieën voor een duurzaam e-inclusiebeleid. Niet gepubliceerd proefschrift, behaald op 29 Februari 2016 aan de Vrije Universiteit Brussel.

Mariën, I., Baelden, D. (2015) 8 Profielen van Digitale Ongelijkheden. Onderzoeksrapport voor het federale onderzoeksproject IDEALiC.be.

Mariën, I. (2015) Alle Gezinnen Online. Evaluatie van het vervolgtraject van Recup PC: Do's en don'ts bij schaalvergroting. Onderzoeksrapport voor Digipolis Gent, (SMIT), as lead researcher and supervisor.

Mariën, I. (2012) Evaluatie van het Recup PC project van Stad Gent: Do's en Don'ts voor de toekomst. Onderzoeksrapport voor Digipolis Gent.

Schurmans, D., Mariën, I. (2013) Naar gebruikersprofielen van kwetsbare jongeren: Over digitale media, sociale context en digitale ongelijkheden. Onderzoeksrapport in opdracht van Mediawijs.be, het Vlaams Kenniscentrum voor Mediawijsheid, Speerpuntproject 1: Toolkit Mediawijsheid: Methodieken en goede praktijken in samenwerking met Maks vzw.